

STGM tarafından yürütölen “Etkin Katılım İçin Sivil Toplumun Gelişimi” projesi, Avrupa Birlięi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından desteklenmektedir.

STGM evresel Ana Akımlaştıırma Stratejisi Rehberi

Hazırlayan: Bahtiyar Kurt

Sivil Toplum
Geliştirme
Merkezi

Bu belgenin içeriğinden hazırlayan sorumludur ve belgenin Avrupa Birlięi’nin görüşlerini yansıttığı düşünölmemelidir

1. Giriş

Çevre ve doğa koruma kavramları yirminci yüzyılın ikinci yarısında dünyanın gündemine girdi. Zamanında bir grup elit insan tarafından estetik ve etik nedenlerle yapıldığı düşünülen çalışmalar başlangıçta karizmatik canlıların korunması çerçevesinde ilerlediyse de sonraki yıllarda kirlenen hava, toprak ve su dikkat çeken konuların başında yer almaya başladı. O zamanlar sadece bazı yaban canlılarını ve sanayisi olan şehirlerdeki insanları etkileyeceği düşünülen bu sorunlar genelin ilgisini çekmekte belli güçlükler yaşadı. Zamanın uzmanları bu durumun daha da ciddi sonuçlara yol açabileceğini belirttiyse de muhtemelen onlar dahi sorunun günümüzdeki kadar büyük ve küresel bir hal alacağını tahmin etmediler.

Bugün insan, davranışları sonucunda dünyanın iklimini dahi değiştirmiş durumda. Hızla tükenen doğal kaynaklar, değişen iklim, bozulan ekosistemler artık insanlığın önünde duran başlıca sorunlar. Geçtiğimiz yüzyılda sorunun “başka” canlıları ilgilendirdiğini düşünürken bugün tüm insanlığın tehdit altında olduğunu biliyoruz.

Dünyada bir milyardan fazla insanın temiz içme suyuna erişimi bulunmuyor. Her yıl yaklaşık 15 milyon insan kirlenmiş sular yüzünden hayatını kaybediyor.

Sorun o kadar kapsamlı ki çözüm de buna paralel olarak büyük ve kompleks girişimler gerektiriyor. 1992 yılında Rio’da bir araya gelen dünya liderleri, bilim insanlarının raporlarına dayanarak, bu sorunlara müdahale etmek için belli kararlar aldı. Tam yirmi yıl sonra, 2012’de yine Rio’da buluşacak liderler bir yandan neden başarısız olduklarını değerlendirecek, bir yandan da farklı ve kapsamlı çözüm önerilerini masaya yatıracak.

Dünyada her yıl 14 milyon hektar tropik orman bozulmakta. Bu bozulmanın büyük kısmı fakir ülkelerde gerçekleşmekte.

Geride bıraktığımız dönemde çevre - doğa hareketinin hedeflerine ulaşamadığını kabul etmek zorundayız. Sivil girişimler, devlet kurumları ve uluslararası örgütler liderliğinde gerçekleştirilen koruma çalışmaları sonucunda belli alanlarda kazanımlar sağlansa da büyük resme bakıldığında dünyanın durumunun daha kötüye gittiğini görmek oldukça kolay. Geçtiğimiz dönemde yapılan çalışmalardan çıkarılabilecek

derslerin başında sorunlara parçalar halinde odaklanmak geliyor. Bugün küresel bir çözüme ulaşmak için “çevre-doğa koruma çalışmaları” yapmak yeterli değil. Diğer tüm alan ve sektörlerde çevreci çözümler ve uygulamalar hayata geçirilmeli. Çevresel ana akımlaştırma adı verilen bu yaklaşım her geçen gün daha da fazla kabul görüyor ve bu konudaki uygulamalar artıyor.

Peki nedir çevresel ana akımlaştırma? Uluslararası Çevre ve Kalkınma Enstitüsüne göre (International Institute for Environment and Development) “çevresel ana akımlaştırma, ilgili çevresel kaygıların kurumların kararlarına eklenmesiyle ulusal ve sektörel kalkınma politikaları, ilkeler, planlar, yatırımlar ve eylemlerin oluşmasının sağlanmasıdır.”

Avrupa Komisyonu ise çevresel ana akımlaştırmayı insan hayatının ve eylemlerinin bağımlı olduğu biyo-fiziksel kaynak ve koşulların sistematik olarak kalkınma süreçlerine entegre edilmesi olarak tanımlamakta.

Küresel Çevre Fonu (GEF – Global Environmental Facility) çevresel ana akımlaştırmaya şu şekilde referans veriyor: “Çevresel ana akımlaştırmanın önemindeki temel neden ekonomik ve sosyal kalkınmanın ve çevrenin temel olarak birbirlerine bağımlı olmasıdır. Ekonominin yanı sıra politik ve sosyal kurumları ele alış şeklimizin çevre üzerinde kritik etkileri bulunmaktadır. Öte yandan çevresel kalite ve sürdürülebilirlik, benzer şekilde, ekonomi ve sosyal refah için elzemdir. Bu nedenle, çevresel entegrasyon ve ana akımlaştırma yaklaşımı kalkınmanın planlanmasında ve politika oluşturmada ön saflarda yer almaktadır.”

Bugün yoksulluğun azaltılması, insan ve çevre haklarının sağlanması, insanları bekleyen risklerin yönetilmesi gibi hedeflere ulaşılması için sağlıklı bir kalkınma anlayışı bu tür bir kalkınma içinse sağlıklı bir çevre gereklidir. Bu nedenle çevresel öncelikler hem merkezi planlama süreçlerine eklenmeli hem de çevre sektörü dışında kalan sektörel yaklaşım ve planlara da entegre edilmelidir.

Dünya karasal alanlarının üçte biri (4 milyar hektar) çölleşme tehdidi altında bulunuyor. Bu durum 250 milyon insanı etkiliyor.

Bu doküman Sivil Toplum Geliştirme Merkezi tarafından hazırlanmıştır. STGM yürüttüğü çalışmalara çevreyi entegre ederek, küresel ve ulusal çevre hedeflerine katkı vermekle kalmayacak, aynı zamanda Türkiye'deki sivil toplum kurumlarının kullanımına yönelik bir çevresel ana akımlaştırma bilgi kaynağı ve tecrübesi de üretecektir. Her biri diğerinden farklı, ancak birbirini tamamlayan

toplumsal hedefleri olan Türkiye STK'ları çalışmalarına toplumsal cinsiyet eşitliği ve çevre gibi temel konuları ekledikçe ulusal bazda bu konulardaki örnekler ve kazanımlar artacaktır. Bu nedenle elinizde tuttuğunuz bu doküman kilit önem taşımakta.

2. Çevresel Ana Akımlaştırmanın Ana Başlıkları

Dünya’da çevrenin ana akımlaştırılması tartışmaları temelde ulusal politikalara entegrasyon seviyesinde ele alınmaktadır. Bunun yanında birçok özel sektör, kamu ve sivil toplum örgütü temsilcileri de kendi ayak izlerini azaltmak, çalışmalarına çevresel ilkeleri bütüncül bir şekilde entegre etmek için çeşitli çalışmalar yürütüyor.

Geri dönüşüm uygulamaları, akıllı ya da yeşil toplantılar, seyahatler için işletilen kurum içi karbon kotaları ve emisyon denkleştirmek için karbon kredileri satın alma kurumlar tarafından yapılan çalışmalara verilebilecek ilk örnekler. Büyük şirketlerin yöneticileri çevrenin korunmasına her geçen gün daha fazla önem veriyor ve doğal kaynakları ve ekosistem hizmetlerini kendi var oluşlarıyla doğrudan ilişkilendiriyor. Örneğin, TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) tarafından yapılan bir çalışmaya göre Latin Amerika’daki CEO’ların %50’sinden fazlası ve Afrika’dakilerin %45’i biyolojik çeşitlilikteki yok oluş sürecini kendi iş potansiyellerinin büyümesinde temel bir engel olarak tanımlıyor. Ancak bu oran Avrupa’daki CEO’lar arasında %20 seviyesine iniyor. Bu rakamlar konunun artık sadece çevre koruma örgütlerini ilgilendirmedeğini, özel sektör için de ciddi bir çalışma alanı oluşturduğunu gösteriyor. Bu talebi karşılamak için günümüzde aralarında sivil toplum kurumlarının da olduğu birçok uzman kurum çevre ana akımlaştırma konusunda şirketlere danışmanlık hizmetleri sunuyor.

Bu kapsamda, çevre konusunu ana akımlaştırmak isteyen sivil toplum örgütleri için belli başlıklar ön plana çıkmakta. Temelde bir ya da fazla ofis üzerinden çalışan kurumlar için ofis, seyahat ve toplantıların çevresel açıdan güçlendirilmesi yeterli olabiliyor. STGM için hazırlanan bu raporda bu üç başlık temel eksen olarak belirlenmiştir. Aşağıda, bu üç başlık içerisinde ele alınan konular özetlenmektedir.

Çevre Ana Akımlaştırma Çalışmalarına Bir örnek: WWF Green Office Programı

Türkiye’de şirketlerin çevresel yaklaşımları günlük politikalarına aktarması konusunda hizmet veren kurumlardan bir tanesi WWF Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı). WWF, çevresel yaklaşımları çalışmalarına entegre etmek isteyen kurumlara “Green Office” programı kapsamında hizmet veriyor. Başvuru yapan kurumlar ilk olarak bir değerlendirme formu dolduruyor. Kurum ve WWF uzmanları ele alınacak en az üç iyileşme alanı belirliyor. Bu alanlarda yapılacak iyileştirme için rakamsal hedefler kararlaştırılıyor. Taahhütlerini yerine getiren kurumlara Yeşil Ofis Diploması veriliyor. WWF bu çalışmayı yaparken temel bir kaç kriter kullanıyor. Bu kriterler: (1) doğal kaynakların tüketimi, (2) işlevler ve (3) çalışan bilincinin artırılması. Programın detaylarına ulaşmak için aşağıdaki bağlantı ziyaret edilebilir:

www.wwf.org.tr/page.php?ID=335&mID=327

Ofis Yönetimi

Günümüzde çalışan insanların birçoğu ofislerinde evde geçirdiklerinden daha fazla vakit geçiriyor. Bu nedenle yeşil bir dönüşüm için ilk adımların ofislerde atılması oldukça doğal. Ofislerde gerçekleştirilen yeşil dönüşüm sadece doğayı ve çevreyi korumakla kalmıyor, aynı zamanda kurumların giderlerini de önemli ölçüde azaltabiliyor.

Ofislerin yapısı ve hatta ofis kavramı son yıllarda oldukça değişti. Bundan belki de sadece 30 yıl önce daktiloların hızlıca çalıştığı, birçok kağıdın dosyalanıp çok sayıda dolaba sığdırıldığı, iletişim için birçok mektubun ve faksın gün içerisinde gönderildiği ofislerden hemen herkesin önündeki bilgisayarda

çalıştığı ofislere yaşanan geçiş kendi alanında bir devrim. Bu dönüşümün doğaya ve çevreye etkileri de oldukça değişken. Bir yandan kağıt tüketimi azalırken diğer yandan enerji tüketiminin daha yüksek olduğu ofislerle karşı karşıyayız. Günümüz teknolojisi ve gelişmeler aslında ofislerdeki ayak izimizi düşürmek için bizlere büyük avantajlar sağlıyor. Bugün birçok şirket kendi enerjisini üreten, hemen hiç ayak izi olmayan “yeşil ofisler” ya da “düşük/sıfır karbon ofisler” kurmakta. “Yeşil ofis” bir ofiste kullanılan enerji ve atıkların azaltıldığı ve bünyesinde çevre dostu ürünlerin kullanıldığı mekanlar olarak tanımlanıyor.

Bir bilgisayarın yapımında 33 ton su, 1 kg bakır, 700 çeşit kimyasal, 2300 kw saat enerji kullanılıyor.

Bir ofisi yeşilleştirmek için yapılması gerekenler bir kaç başlıkta inceleniyor. Atılması gereken adımların başında ofiste kullanılan enerjiyi etkili şekilde yönetmek geliyor. Kullanımda enerji verimli ekipmanların tercih edilmesi, doğru ısınma ve ışıklandırma, yalıtım ve çalışanların alacağı bazı tedbirler sayesinde ofislerin enerji tüketiminde ciddi

düşüşler gerçekleştirilebiliyor.

Ofislerin çevre dostu yönetiminde önemli konulardan bir tanesi de ofiste kullanılan tüm malzeme ve ekipmanların çevre dostu ürünler arasından seçimine dikkat edilmesi. Düşük elektrik ve su tüketen aletler , geri dönüştürülmüş kağıtlar günümüzde gittikçe daha kolay temin edilebiliyor.

Ofis yönetimindeki önemli konulardan bir diğeri ise ofise gelen ambalaj miktarının azaltılması ve kullanılan ambalajların doğru şekilde ayrıştırılarak geri dönüşümün sağlanması.

Ofislerde kullanılan temizlik malzemelerinin doğa dostu ürünler arasından seçilmesi de ofis yönetiminde dikkat çeken başlıklardan biri olarak öne çıkıyor.

Bir insan günde 2-4 litre su tüketiyor. Ancak gün içinde tükettiği yemeklerin üretiminde 2000 - 5000 litre su kullanılıyor.

Yukarıda bahsedilen ana başlıkların içerdiği detaylar bu raporun ekinde bulunan (Ek 2) kontrol listesinde yer almakta.

Seyahat

İş seyahatleri günümüz çalışma hayatının doğal bir parçası. Çalışma temposunun ve zamansal yoğunluğun yüksek olduğu iş hayatında seyahatlerin de hızlı olması tercih sebebi. Bu nedenle uçakla yapılan seyahatlerin oranı gittikçe artmakta. 2010 yılında tüm dünyada 74 milyon uçuş gerçekleşmiş ve yaklaşık 5 milyar insan seyahat etmiş. (Airport Council International verileri)

Havacılık sektörü diğer birçok sektöre kıyasla küçük kalmakla birlikte iklim değişikliğine etkisi oldukça yüksek. Bunun nedeni uçakların yakıt tüketiminin yüksek olması ve uçaklarda kullanılan yakıtın atmosfere yüksek oranda sera gazı salması. Dünya üzerindeki uçuşlar arttıkça havacılık sektörünün küresel ısınmaya etkisi de artıyor.

Peki, iş seyahatlerimizin ne kadarına gerçekten ihtiyacımız var? Gelişen teknolojiyle birlikte hem daha çevreci hem de daha ucuz olan çevrimiçi toplantılar ve video konferanslar tercih edilebilir mi? İş dünyası bu konuda nasıl bir yön tercih edecek? Bu soruların yanıtı aslında tüm kurumların tavırlarıyla birlikte şekillenecek.

Seyahatlerin yeşilleştirilmesi konusunda temelde üç nokta karşımıza çıkıyor: Yurtdışı ve yurtiçi seyahatlerin azaltılması, ofis araçlarının etkin yönetimi ve çalışanların ofise geliş gidişlerindeki seyahat

tercihlerinin düzenlenmesi. Raporun ekinde bulunan kontrol listesinde kurumsal olarak seyahatlerin nasıl daha yeşil hale getirilebileceği konusunda bilgiler bulunmaktadır.

Avrupa üzerindeki uçuşların durumu. Havacılık sektörünün iklim değişikliğine etkisinin şekilsel bir gösterimi.

Toplantı ve Diğer Organizasyonlar

Dünyada her yıl 80 milyon insan toplantı ve konferanslara katılıyor. Toplantılar için yapılan seyahatler, harcanan sarf malzemeleri, tüketilen enerji, gıda ve diğer unsurlar toplantıların ayak izini oldukça artırıyor. Toplantı, çalıştay, konferans vb. etkinliklerin daha yeşil hale getirilmesi de doğal olarak öncelikli bir konu olarak birçok kurumun gündeminde yer alıyor. Birleşmiş Milletler Çevre Programı UNEP bu konuda detaylı bir rehber dahi hazırlamış (Bkz. Ek 1).

Birleşik Krallık'taki tüm ofis çalışanları günde sadece bir tel zımba az kullanırsa ülkenin yıllık çelik tüketimi 120 ton azalır.

UNEP yeşil toplantıyı şu şekilde tanımlıyor: Negatif çevresel etkileri en aza indirecek ve ev sahibi topluma pozitif bir miras bırakacak şekilde tasarlanan ve düzenlenen etkinlik.

Toplantıların çevreye duyarlı hale getirilmesinin önemli bir yanı da etkinliğin kendisiyle birlikte güçlü bir iletişimin yapılabilmesi. Ofis ve seyahatlerden farklı olarak toplantılar dış dünyaya açık etkinlikler. Bir toplantının, katılımcılarına

güçlü mesajlar vererek yeşil kriterlerle yapılması, toplumu olumlu yönde etkileyecek güçlü bir çarpan etkisi yaratmanın yollarını da açıyor.

Toplantılar konusunda kurumun ayak izini azaltmanın ilk ve en önemli adımı şu soruyu sormak: Bu toplantıya gerçekten ihtiyacımız var mı? Bunu takip eden ikinci soru ise toplantıyı çevrimiçi yöntemlerle gerçekleştirebilir miyiz? Bu sorulardan sonra hala bir toplantı gerçekleştiriyorsak o zaman toplantının dünya üzerinde oluşturacağı etkilere odaklanmak gerekli.

Toplantıların çevre ve doğaya etkilerini asgari seviyeye indirmek için yapılacak düzenlemelerin başında toplantı için yapılacak seyahatlerin düzenlenmesi gelmektedir. Bunun dışında, toplantıda kullanılacak malzemelerin en aza indirgenmesi, kullanılan enerji ve su miktarlarının azaltılması, atık yönetimi ve yerel ve çevreci ürünlerin tercih edilmesi toplantı yönetimindeki önemli konular arasında yer

almaktadır. Raporun ekinde bulunan kontrol listesi bu konuda alınabilecek tedbir ve çözümleri özetlemektedir.

Toplantıların yeşilleştirilmesinin bir süreç olduğu unutulmamalıdır. Daha ilk etkinlikte beklenen etki görülemeyebilir. Ancak sürekliliğin sağlanması için kararlılık, önceki etkinliklerden alınan derslerin somut çözüm önerilerine dönüştürülmesi ve her bir toplantı için belli çevresel hedefler konulması süreci destekleyecek faktörlerdir.

Geri dönüşümlü kağıt üretiminde ham maddeden üretime göre %55 daha az su kullanılır. Ayrıca geri dönüşümlü kağıt üretiminde %60-70 oranında daha az enerji tüketilir.

3. STGM'nin Çevresel Açidan Değerlendirilmesi

STGM Çevresel Ana Akımlaştırma Stratejisi Rehberi'nin hazırlık aşamasında farklı ofislerden STGM çalışanlarının katıldığı bir analiz gerçekleştirildi. Analizin amacı STGM bünyesinde hali hazırda gerçekleştirilen çevresel uygulamaları ve çalışanların konuya yaklaşımlarını tespit etmektir. Analizi gerçekleştirmek için hazırlanan anket beş farklı ofisten çalışanlar tarafından dolduruldu. Değerlendirmeler kapsamında ortaya çıkan temel bulgular bu bölümde özetlenmektedir.

Temel olarak, STGM ofislerinde çalışanlar arasında çevresel uygulamalar konusunda belli bir bilincin var olduğu, ancak bu farkındalığın henüz kapsamlı ve sistemli somut uygulamalara dönüşmediği söylenebilir. Çalışanların anketlere verdiği yanıtlardan çevresel uygulamalar konusunda bilgili ve istekli oldukları görülmektedir. Bu pozitif durumun, bir sonraki bölümde ele alınan stratejinin uygulanması için en önemli girdiyi oluşturması beklenmektedir.

Anketlerden elde edilen sonuçlar, STGM ofislerinin hemen hepsinde katı atıklar için bir geri dönüşüm sistemi olduğunu gösteriyor. Bununla birlikte çalışanlar geri dönüşümün ofislerinde tam anlamıyla uygulanmadığının farkında olduklarının altını çiziyor.

STGM ofislerinde ve toplantılarında, kağıt tüketimi konusunda da çalışanlarca belli tedbirler alınmakta. Yazıcılarda kullanılan kağıt miktarını azaltmak için alınan önlemler ve STGM toplantılarında kağıt kullanımının asgari seviye indirilmesi göze çarpan örnekler.

STGM tarafından organize edilen toplantılarda ayak izini azaltmak için henüz tanımlı ve yeterli bir sistem bulunmuyor. Ancak toplantılarda plastik veya kağıt tabak, çatal vb. ürünlerin kullanılmamasına özen gösteriliyor. Katılımcılara dağıtılan not defterlerinin geri dönüşümlü kağıttan üretilmiş olması çevreye duyarlılık konusunda iyi bir gösterge.

STGM ofislerinin enerji verimliliği açısından yönetiminde de belli olumlu uygulamalar göze çarpıyor. Var olan klimaların bazı ofislerde hiç kullanılmaması, bazılarında belirli kısıtlamalar getirilmesi önemli faktörlerin başında geliyor. Ofislerin hemen hepsinde enerji tasarruflu ampuller kullanılıyor. Kullanılmayan elektrikli aletlerin kapatılmasına bazı çalışanlar tarafından özen gösteriliyor. Bu olumlu uygulama ve yaklaşımların yanında enerji verimliliği konusunda STGM bünyesinde hayata geçirilmesi gereken henüz birçok eksiklik de bulunmakta. Yalıtım uygulamaları, elektrikli aletlerin enerji sınıflarının düşük ya da bilinmiyor olması ve elektrikli aletlerin enerji verimli şekilde yönetimi ilk akla gelenler.

Anketler kapsamında değerlendirilen konulardan sonuncusu da seyahatlerden kaynaklı ayak izinin miktarı. STGM çalışanları sık sık yurtiçi uçuşlar yapıyor. STGM bünyesinde her çalışan ayda ortalama bir yurtiçi seyahatini uçakla gerçekleştiriyor. Buna STGM tarafından organize edilen toplantılara katılan insanların kullandığı uçuşlar da eklendiğinde ortaya daha büyük bir karbon ayak izi bütçesi çıkıyor. STGM ofislerinin ülkenin farklı ve birbirinden uzak noktalarında olmasından da kaynaklanan bu durum STGM için yönetilmesi gereken önemli bir konu olarak karşımıza çıkıyor.

Kısacası, STGM çevreyi koruyacak birçok etkinlik ve yaklaşımı hali hazırda uygulamakla birlikte daha kapsamlı, sistemli, ölçülebilir bir çevresel ana akımlaştırma yaklaşımına ihtiyaç duymakta. Bir sonraki bölümde ele alınan strateji burada bahsedilen birçok konu için bir yol haritası niteliğinde. STGM birçok sivil toplum örgütüyle ilişkide olan bir kurum olarak oldukça kilit bir pozisyonda. STGM bünyesinde elde edilecek çevresel kazanımların diğer örgütlere örnek ve motivasyon kaynağı oluşturması oldukça mümkün.

4. STGM Çevresel Ana Akımlaştırma (CAA) Stratejisi

Bu bölümde STGM'nin çalışmalarına entegre edilebilecek bir strateji önerilmektedir. Strateji beş ana başlıkta ele alınmıştır. Üçüncü başlık olan "uygulama" kendi içerisinde gelecek dönemde STGM ofislerinde ele alınabilecek çevresel hedefleri de barındırmaktadır. Özellikle bu bölümün STGM ekibi tarafından dikkatlice değerlendirilmesi ve önerilen plan ve başlıkların revize edilmesi önemlidir. Tüm ofisler için aynı hedefler ve uygulama planı seçilebileceği gibi her ofis için farklı hedefler de belirlenebilir. İlk yaklaşım tüm ofisler arasında aynı konularda yaşanacak farklı tecrübeleri ortaya koyarken ikinci yaklaşım farklı konularda pilot çalışmaların uygulanmasını sağlayacaktır.

i. Karar Verme

Hedef: CAA stratejisinin öneminin STGM yönetimi tarafından anlaşılması ve STGM çalışma planına entegre edilmesi.

Temel Etkinlikler

- 1.1. CAA stratejisinin STGM yönetim organlarına sunulması.
- 1.2. İlgili yönetsel kararların alınarak CAA uygulama sürecinin başlatılması. Bu kapsamda bir çalışma planının ve takvimin oluşturulması.
- 1.3. Yönetim organlarına süreç ve gelişmeler hakkında düzenli geri dönüş yapılarak sahiplenmenin devamlılığının sağlanması.

ii. Sahiplenme

Hedef: STGM ekibinin CAA stratejisini sahiplenmesinin sağlanması.

Temel Etkinlikler

- 2.1. CAA çalışma planının oluşturulması sürecine tüm ekibin katılımının sağlanması.
- 2.2. CAA çalışma planı görev dağılımının tüm ekibi içerecek şekilde oluşturulması.
- 2.3. STGM çalışanlarının çevre-doğa ve ana akımlaştırma konularındaki kapasitesinin artırılması.
- 2.3.1. STGM ekibi için çevresel ana akımlaştırma konusunda bir günlük eğitim düzenlenmesi.
- 2.4. STGM ofislerinin CAA çalışma planı kapsamında düzenli bir raporlama yapması. Rapor sonuçlarının tüm ekiple paylaşılarak sahiplenmenin artırılması.

iii. Uygulama

Hedef: CAA için ofis, seyahat ve toplantı yönetimi konularında somut hedeflerin belirlenmesi, çalışma planının oluşturulması ve uygulamaya geçilmesi.

Temel Etkinlikler

- 3.1. Tüm ekibin katılımıyla CAA hedeflerinin ve çalışma planının oluşturulması. *(Aşağıdaki bölümde STGM için öneri bir hedef ve etkinlik listesi sunulmaktadır. Bu taslak ekip tarafından tartışılarak ve geliştirilerek nihai haline getirilmelidir.)*
- 3.2. CAA çalışma planı görev tanımlarının oluşturulması ve çalışanların yıllık planlarına entegre edilmesi.
- 3.3. CAA çalışma planının hayata geçirilmesi için gerekli alt yapı ve kapasite eksikliklerinin belirlenmesi ve bu eksikliklerin tamamlanması.

STGM'nin Önümüzdeki Dönem Çalışmaları İçin Öneriler

(ÇAA uygulamasının başlama zamanı STGM tarafından kendi planına uyacak şekilde revize edilmelidir.)

1. Tüm STGM ofislerinde enerji tüketiminin düşürülmesi (Elektrik faturaları kullanılarak kontrol edilecek.)

- 1.1. Bilgisayar ve ekranların kullanılmadığı durumlarda kapatılması (Bekleme – uyku modu yerine tam kapatma).
- 1.2. Bilgisayarların enerji verimliliği ayarlarının yapılması.
- 1.3. Yazıcı ve benzeri elektrikli aletlerin kullanılmadığı durumlarda kapatılması.
- 1.4. STGM ofislerindeki ışıklandırma ekipmanlarının enerji verimlileri ve doğru güçtekilerle değiştirilmesi.
- 1.5. STGM ofislerinin yalıtım planlarının oluşturulup uygulanması.
- 1.6. Su ısıtıcı ve çay - kahve makinelerinin kullanım sürelerinin düzenlenmesi.

2. Tüm STGM ofislerinde kağıt kullanımının düşürülmesi (Kırtasiye ve diğer faturalar kullanılarak kontrol edilecek.)

- 2.1. STGM bünyesinde dijital arşivleme sisteminin tanımlanması ve hayata geçirilmesi.
- 2.2. Yazıcıdan çıktı alınmasının asgari seviyeye indirilmesi.
- 2.3. Çalışanların notlarını bilgisayarlarına almalarının teşvik edilmesi.
- 2.4. Çıktı almanın zorunlu olduğu durumlarda iki taraflı çıktı alınması ve müsvedde kağıtların kullanılması.
- 2.5. STGM ofislerinde kağıt havlu kullanımının azaltılması için gerekli önlemlerin alınması (çalışan ve misafirlere konu hakkında öneriler içeren notların ilgili yerlere asılması, çalışanların kendi havlularını kullanması vb.)
- 2.6. Kağıt kullanımını azaltma konusunda ofis içinde gerekli bilgilendirme ve işaretlemelerin yapılması.

3. Tüm STGM ofislerinde doğa dostu organik temizlik malzemelerinin kullanılması.

- 3.1. Tüm ofisler için organik temizleme ürünlerinin satın alınması.
- 3.2. Ofislerde organik temizlik ürünlerinin kullanıldığına dair gerekli bilgilendirme ve işaretlemelerin yapılması.

4. Yıl içerisinde en az bir tane yeşil toplantının organize edilmesi.

- 4.1. Hangi toplantının yeşil kriterlerle yapılacağına karar verilmesi.
- 4.2. STGM içerisinde “yeşil toplantı ekibinin” oluşturulması.
- 4.3. Yeşil toplantının tüm adımlarının ekteki kontrol listesi de kullanılarak planlanması.
- 4.4. Yeşil toplantının iletişiminin kurum içi ve dışında gerçekleştirilmesi.
- 4.5. Yeşil toplantı ekibinin alınan dersleri ve performansı tüm ekibe raporlaması ve STGM için uygulanabilir bir yeşil toplantı dokümanının oluşturulması.

5. STGM tarafından yapılacak tüm ekipman satın alışlarında çevreye duyarlı ürünlerin tercih edilmesi.

- 5.1. STGM satın alma ekibinin süreç hakkında bilgilendirilmesi.
- 5.2. Ekipman satın alımlarında kontrol listelerinde bulunan kriterlerin uygulanması.
- 5.3. Doğa dostu ekipman alımları gerçekleştirildiğinde tüm STGM ekibinin süreç hakkında bilgilendirilmesi.

iv. İzleme ve Revizyon

Hedef: STGM ÇAA hedeflerinin gerçekleşmesinin ölçülmesi ve bir sonraki stratejinin oluşturulması.

Temel Etkinlikler

- 4.1. STGM ÇAA çalışma planı kapsamında bir raporlama mekanizmasının kurulup uygulanması.
- 4.2. Belirli aralıklarla çalışma planını uygulama sürecinin değerlendirilmesi ve gerekli durumlarda planın revize edilmesi.

v. Yaygınlaştırma ve İletişim

Hedef: STGM ÇAA çalışmalarının üçüncü taraflarla paylaşılması ve ÇAA yaklaşımının yaygınlaşmasına destek olunması.

Temel Etkinlikler

5.1. Tüm STGM ofislerinde ÇAA çalışmalarının yürütüldüğünü belirten işaretlerin yerleştirilmesi.

Örn. Bu ofiste “Yeşil Ofis” ilkeleri uygulanmaktadır.

5.2. Ofisin ilgili yerlerine alınan çevresel tedbirlerle ilgili bilgi notları asılması.

Örn. Kağıt havluyu zorunlu durumlar dışında kullanmayınız, ayak izinizi azaltınız.

Örn. Bu e-postanın çıktısını almadan önce muhakkak düşününüz.

5.3. STGM internet sitesi ve diğer iletişim kanalları kullanılarak STGM’nin ÇAA Çalışma Planını hayata geçirdiğinin duyurulması. Diğer STK ve kurumların da benzer uygulamalar yapmak istemesi durumunda ilgili dokümanlara ulaşım kolaylığının sağlanması. (Kontrol listelerinin paylaşımına açık olması)

5.4. STGM toplantılarının öncesinde ve toplantı sırasında toplantının yeşil toplantı ilkeleri doğrultusunda yapıldığının duyurulması ve bu yaklaşıma tüm katılımcıların katkı vermesi için neler yapabileceklerinin belirtilmesi.

Örn. Toplantı öncesi davet ve e-postalara “Çıktı almayın”, “Bu toplantı yeşil ilkeler gereği merkezi bir şehirde yapılmaktadır”, “Toplantı esnasında tüm atıklar geri dönüşüm kutularına atılmalıdır” benzeri bilgilendirmelerin eklenmesi.

5.5. Her yılın sonunda STGM iletişim kanalları kullanılarak ÇAA başarılarının bir özetinin paylaşılması.

EK 1 - İleri Okuma Önerileri

UNEP Green Office Guide -

[http://www.unep.fr/scp/sun/publications/pdf/Green%20Office%20Guide%202008%20part%201%20ow%20\(1\).pdf](http://www.unep.fr/scp/sun/publications/pdf/Green%20Office%20Guide%202008%20part%201%20ow%20(1).pdf)

UNEP Green Meetings Guide -

http://www.unep.org/publications/contents/pub_details_search.asp?ID=4067

Integrating Environment into Development Institutions and Decisions -

<http://www.environmental-mainstreaming.org/>

The Challenges of Environmental Mainstreaming -

<http://www.environmental-mainstreaming.org/documents/Synthesis%20report%20-%20published%20pdf.pdf>

Environmental Mainstreaming - A User Guide to Tools and Tactics -

<http://www.environmental-mainstreaming.org/documents/Country%20Survey%20Report%20-%20Central%20and%20Eastern%20Europe.pdf>

Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri -

<http://www.un.org.tr/index.php?ID=21&LNG=1>

İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi -

<http://iklim.cob.gov.tr/iklim/AnaSayfa/BMIDCS.aspx?sflang=tr>

Kyoto Sözleşmesi -

http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/Kyoto.pdf

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi -

http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/biyo.pdf

Millennium Ecosystem Assessment -

<http://www.millenniumassessment.org>

Yaşayan Gezegen Raporu -

(Türkçe) <http://www.wwf.org.tr/page.php?ID=542&mID=512>

(İngilizce) http://wwf.panda.org/about_our_earth/all_publications/living_planet_report/

Progress on Sanitation and Drinking-Water 2010 Update -

http://www.who.int/water_sanitation_health/publications/9789241563956/en/index.html

WHO Guidelines for Indoor Air Quality: Selected Pollutants -

<http://www.euro.who.int/en/what-we-do/health-topics/environment-and-health/Housing-and-health/publications/2010/who-guidelines-for-indoor-air-quality-selected-pollutants>

The 3rd United Nations World Water Development Report: Water in a Changing World -

<http://webworld.unesco.org/water/wwap/wwdr/wwdr3/>

Statistical Review of World Energy 2012 -

<http://www.bp.com/sectionbodycopy.do?categoryId=7500&contentId=7068481>

Special Report on Renewable Energy Sources and Climate Change Mitigation -

<http://srren.ipcc-wg3.de/>

Türkiye Enerji (D)evrimi Raporu -

<http://www.greenpeace.org/turkey/tr/press/reports/enerji-d-evrimi/>

Global Biodiversity Outlook -

<http://www.cbd.int/gbo3/>

Dünyanın Durumu Raporları -

<http://www.worldwatch.org/bookstore/state-of-the-world>

Doğal Çözümler -

http://www.undp.org.tr/publicationsDocuments/Dogal_cozumler_kitabi.pdf

EK 2 - STGM Çevresel Ana Akımlaştırma Kontrol Listesi

Çevresel Ofis Yönetimi

Enerji ve Isınma

Ofise alınacak tüm elektrikli aletlerin enerji tüketim seviyesi bir kriter olarak kullanıldı.

Tüm gün açık duran çay-kahve makinelerinin kullanım saatleri tanımlı aralıklara indirildi.

Klima kullanımı asgari seviyeye indirildi.

Ofiste kullanılan elektrikli aletlerin bakımları düzenli olarak yapılıyor.

Kullanılmayan durumlarda bilgisayarlar ve ekranlar kapatılıyor ya da uyku-bekleme moduna alınıyor.

Ofislerden çıkarken mümkün olan tüm elektrikli aletler kapatılıyor (Uyku-bekleme modunda dahi elektrik tüketimi gerçekleşir).

Asansörlerin kullanımı asgari seviyeye indirildi.

Ofiste yalıtımı sağlamak için bir plan yapıldı ve uygulandı. (Pencere-kapı izolasyonu, bina mantolama vb.).

Mümkün olan durumlarda ofiste ihtiyaç duyulan sıcak su güneş panelleri kullanılarak ısıtıldı.

Ofisteki tüm lambalar enerji verimli ürünlerle değiştirildi.

Işıklandırma sistemleri için doğru enerji seviyeleri tercih edildi. (100 watt yerine 75 watt yeterli olur mu?)

Elektrikli lamba kullanımı asgari seviyeye indirildi.

Ofisteki bilgisayarların enerji ayarları güncellendi (Ekran kapatma, ekran koruyucu, parlaklık vb)

Kullanılmayan yazıcı, fotokopi makineleri vb. kapatıldı.

Yazıcılarda soya ya da bitkisel bazlı mürekkepler tercih edildi.

Ekipman seçimi

Ekipman alımında satın alma yerine kiralama seçeneği gözden geçirildi.

Ofise alınacak ekipmanların ömrünün uzun olmasına dikkat edildi.

Alınacak ekipmanın özelliklerinin istendiğinde yükseltilebilir olduğuna dikkat edildi.

Alınan ekipmanların hangi çevre standartlarına sahip olduğu kontrol edildi.

Alınan ekipmanların yakın bölgelerde üretilmiş olmasına özen gösterildi.

Alınan ekipmanın üretilirken ne kadar ayak izi ürettiğine dikkat edildi.

Su tüketimi

Ofislerde bulunan musluk başlıkları suyu verimli kullanan ürünler arasından seçildi.

Tuvalette su kullanımını azaltmak için iki kademeli sifonlar tercih edildi.

Ofisteki su tesisatlarının bakımları düzenli olarak yapıldı.

Ofise alınacak bulaşık-çamaşır makinesi gibi ekipmanların su kullanım seviyelerinin düşük olmasına dikkat edildi.

Kağıt ve diğer sarf malzemeler.

Yazıcıdan çıktı almak yerine dijital paylaşım ve dijital okuma bir hedef olarak belirlendi.

Kurumsal ve bireysel olarak dijital arşivleme sistemine geçiş yapıldı.

Toplantı notları ve takvimler, defter, ajanda yerine bilgisayarlara kaydedildi.

Zorunlu durumlarda çıktılar iki taraflı olarak ya da müsvedde kağıda alındı.

Geri dönüşümlü ya da FSC sertifikalı kağıt kullanımına öncelik verildi.

Diğer sarf malzeme alımlarında geri dönüşümlü ve çevre sertifikalı ürünler tercih edildi.

Kağıt havlu kullanımı asgari seviyeye indirildi. Çalışanlar kendi havlularını kullanmaya başladı.

Temizlik

Ofiste kullanılan temizlik malzemeleri organik – ekolojik ürünlerden seçildi.

Ofiste kullanılan temizlik malzemelerinin yakın bölgelerde üretilmiş olmasına öncelik verildi.

Temizlik malzemelerinin doğaya zarar veren kimyasallar ve fosfor, amonyak gibi maddeler içermediği kontrol edildi.

Gıda

Ofise alınan gıdaların organik-ekolojik olması ve ürünlerin ofise yakın bölgelerden getirilmiş olması tercih edildi. (Organik ürünler hem doğaya daha az zarar verir hem de çalışanların sağlığını korur.)

Ambalaj

Alınan ürünlerin ambalajının olmamasına ya da ambalajın yeniden kullanılabilir olmasına dikkat edildi.

Ürün satın alınırken büyük paketler tercih edildi. (6'lı tuvalet kağıdı yerine 32'li gibi.)

Ofise yemek sipariş edildiğinde ambalaj ve atıkların asgari seviyeye indirilmesine dikkat edildi (plastik ürün istememek, yiyecekleri ayrı kutular yerine tek kutuya koydurmak vb.).

Geri Dönüşüm

Kağıt, plastik, cam, metal ve piller için ayrı ayrı geri dönüşüm sistemleri kuruldu.

Ayrıştırılmış atıkları toplayacak kurumlarla iletişime geçildi.

Ofiste ömrünü tamamlayan ekipman ve elektronik aletler için en uygun geri dönüşüm seçeneği belirlendi ve uygulandı.

Seyahat Yönetimi

Ofise geliş gidiş

Çalışanlar ofise mümkün olduğunca yürüyerek, bisikletle veya toplu taşıma araçlarını kullanarak geliyorlar.

Ofise araçla gelinmesi durumunda araçtaki yolcu sayısının artırılması için gerekli tedbirler alındı.

Ofise araçla gelinmesi durumunda yoğun trafik saatlerinden kaçınıldı.

İş seyahatleri ve toplantılara katılım

İş seyahatleri ve toplantılar için seyahat etmenin şart olup olmadığı değerlendirildi. Çevrimiçi toplantı ve video konferans seçenekleri değerlendirildi.

Özellikle yurt içi seyahatlerde uçak yerine tren ve otobüs seçenekleri tercih edildi.

Seyahatler ayak izini azaltacak şekilde planlandı: Aynı bölgede yapılacak birden çok toplantı aynı seyahat kapsamında gerçekleştirildi.

Ofis Araçları

Araç alımlarında üretimdeki ayak izi, yeşil sertifikasyon ve yakıt tüketimine dikkat edildi. (Bir aracın tek başına hibrit ya da elektrik motorlu olması yeterli değildir. Bu aracın üretim aşamasındaki ayak izi de dikkate alınmalıdır.)

Ofis araçlarının bakımları düzenli olarak yaptırılıyor.

Araç yalnızca gerekli durumlarda kullanılıyor.

Aracın düşük yakıt tüketimine sahip olması için tüm kullanıcılara gerekli eğitimler verildi.

Yeşil Toplantılar

Genel

Yapılacak toplantıya gerçekten ihtiyaç olup olmadığı değerlendirildi. (Unutmayın, en yeşil toplantı yapılmayan toplantıdır.)

Tüm aşamalarda katılımcılara toplantının “yeşil bir toplantı” olduğu mesajı verildi.

Toplantı, merkezi bir yerde yapılarak seyahatlerden kaynaklı ayak izi azaltıldı.

Toplantı mekanının belirlenmesinde yeşil toplantı kriterlerini uygulayan çevreye saygılı kurumlar tercih edildi.

Toplantının yapılacağı mekanın çalışanlarıyla “yeşil toplantı” ilkeleri doğrultusunda görüşmeler yapıldı, beklentiler tanımlandı.

Toplantı malzemeleri

Kağıt tüketimini azaltmak için toplantı hazırlık materyalleri elektronik olarak önceden dağıtıldı.

Toplantı esnasında dağıtılan kalem, kağıt vb. diğer malzemeler azaltıldı.

Toplantılarda dağıtılmak zorunda olan malzemeler geri dönüşümlü ve çevreye duyarlı ürünlerden seçildi.

Katılımcılara verilen yaka kartları toplantı sonunda toplanarak yeniden kullanım için saklandı.

Toplantıda kullanılan materyallerin doğa dostu olduğuna dikkat edildi.

Geri Dönüşüm

Toplantı mekanında geri dönüşüm kutularının bulunması sağlandı ve katılımcılara gerekli bilgilendirmeler yapıldı.

Enerji verimliliği

Toplantı mekanı güneş alan bir yerde seçilerek elektrik tüketimi azaltıldı.

Toplantı mekanında elektrik kullanımını azaltmak için gerekli tedbirler alındı.

Toplantı mekanında kullanılan elektrikli aletlerin enerji tüketimi asgari seviyeye indirildi.

Toplantı katılımcılarının toplantı mekanına ulaşımında en az enerji tüketen formüller belirlendi ve katılımcılarla paylaşıldı.

Gıda hizmetleri

Toplantıda sağlanacak gıdaların organik ve toplantının gerçekleştiği bölgede üretilmiş olmasına dikkat edildi.

Gıda tüketiminde en az ambalaj tüketimi sağlandı. (Örn. kağıt-plastik bardak yerine cam bardak.)

Toplantı katılımcılarına kendi bardaklarını getirmeleri için önceden bilgi verildi ya da toplantılar için bardak üretilerek katılımcılara hediye edildi.

Artan gıdalar için bir plan yapıldı.

Katılımcılara plastik şişede su verilmedi.